

1. **Francouzská akce.** K nim nejlépe [Karel VI. Schwarzenberg](#), „Maurras“ v: *Torzo díla* (vybral, sestavil a úvodní studií a poznámkami opatřil [Martin C. Putna](#)), Praha 2007, str. 127-135 (přetištěno z „Bojnových“ *Pravicových postav* z r. 1936); dále M. Špinko (ed.), *Osobnosti pravice*, Praha 2005; A. Wielomski, „Doktrína [Charlese Maurrása](#)“ v: *Národní myšlenka* č. 3/2002; J. Bartyzel, „[Nacionalismus Charlese Maurrása](#)“ v: *Národní myšlenka* č. 4/2002; J. Bartyzel, „Vztah Charlese Maurrása a AF k náboženství a Církvi“ v: *Národní myšlenka* č. 4/2003; J. Haupt, „Strany proti národu“ (k zásadním M. protistranickým myšlenkám) v: *Národní myšlenka* č. 7/2007. Překlad jedné z důležitých Maurrasových statí „Přirozenost a rozum: k omylům Francouzské revoluce“ otiskla *Národní myšlenka* č. 1/2003. Nejdostupnější, rozsáhlý, zato (v zájmu své teze) pokřivený zůstává E. Nolte, *Fašismus ve své epoše*, Praha 1999.
2. **Édouard Daladier**, známý u nás jako [signatář Mnichovské smlouvy](#) za Francii, byl politikem radikální strany, tzn. francouzské měšťácké levice, která od 19. století prosazovala osobní svobody, všeobecné volební právo a laicizaci škol. (Je to obdobný vývoj jako zde, když se někdejší „radikální demokraté“ z c. k. monarchie v ČSR proměnili v konzervativní „národní demokraty“.) Po lednovém pádu Chautempsovy vlády v důsledku Staviského případu pověřil prezident sestavením nové vlády právě Daladiera, aby zajistil pokračování vlády levicového bloku (neboli „kartelu“ radikálů a republikánských socialistů /po našem: „sociálních demokratů“/ podporovaných v parlamentu reformními socialisty z Francouzské sekce dělnické internacionály, SFIO). Po 6. únoru však musel odstoupit i Daladier.
3. **Aféra Staviského.** Nejpodrobněji v češtině k případu pravděpodobně V. P. Borovička, *Pařížská Sûreté pátrá*, Praha 1992, a to v kapitole nazvané „Proradný krasavec Saša“; přesto ji uzavírá zjištěním, že „celé pozadí aféry nebylo nikdy odhaleno“, o což se postaral establishment: každý systém přirozeně ochraňuje své „jádro“ – tzn. druh a způsob vztahů, které jej udržují vcelku. Aféře se v článku na pokračování v časopise Doba věnoval Adolf Hoffmeister a Laco Novomeský. Hoffmeister svůj příspěvek nazvaný Lokálka (in: *Doba. Časopis pro kulturní, sociální i politický život*, 1. února 1934., roč. 1, č. 1, s. 3–5). doplnil o ilustraci znázorňujícího [Staviského](#) s revolverem u spánku. Střela, která z pistole vychází ale neprotíná jen jeho hlavu, nýbrž celou řadu dalších postav. Tím autor poukazuje na fatální následky spolupráce se Staviským pro představitele francouzské politiky, v aféře spatřuje katastrofu nejen vlády, ale celého systému.

Na Hoffmeistera v dalším čísle z 15. února 1934 navázal Novomeský (Paříž – historie čtyřiceti dnů, in: *Doba*. Časopis pro kulturní, sociální i politický život, 15. února 1934., roč. 1, č. 2, s. 18–22).

Ještě snadnější náhled zprostředkuje film *Stavisky* (rež. [Alain Reisnais](#), 1972), o jehož výpovědní hodnotě vypovídá, že když jej Claude, syn Alexandra a Arletty Staviských, chtěl nechat soudně zakázat, protože prý poškozuje památku jeho rodičů a ničí mu soukromí, soud první instance ve svém rozhodnutí z 22. května 1974 mj. potvrdil, že „na rozdíl od toho, co je z historie známo o tomto podvodníkovi, jehož činy přivedly francouzskou republiku na pokraj občanské války, představuje řečený film, díky umění Resnaisovu, Belmondovu a jejich spolupracovníků, vpravdě rehabilitaci tohoto člověka, jehož předvádí v sympatickém světle“ (P. Durant, *Belmondo*, str. 236). Nicméně soud tak docela pravdu neměl, neboť i v Belmondově podání jde o postavu, jejíž charakter nutně určuje směs neobyčejné drzosti s ještě nevídanější nestoudností.

4. **Počet manifestantů 6. února.** Pravice hovořila o 200 tisících, levice (slovy, tehdy ještě komunisty, [Jacquese Doriota](#)) o 100 tisících (přičemž dobrou polovinu měli tvořit jen přihlížející zvědavci), současná historiografie udává „pouhých“ 30 tisíc...

5. **Ztráty.** Po první salvě bylo zabito či smrtelně raněno 7 lidí, dalších 9 pak v průběhu následujících potyček. Zemřel rovněž jeden policista. Tj. celkem 17 mrtvých. Objevuje se ale i číslo 25 (22 a 3). Snad jsou v něm započítáni ti, kteří svým zraněním podleli později. Hospitalizovaných bylo 236 z manifestujících a 96 z řad pořádkových sil. Až dva tisíce osob bylo poraněno lehce.
6. **Levice.** Parlamentní levice to jsou „reformní socialisté“ z [Francouzské sekce dělnické internacionály \(Blum\)](#), Republikánsko-socialistická strana „nezávislých socialistů“, Francouzská komunistická strana a především Radikální strana, těžiště – střed – politické soustavy třetí republiky od počátku 20. století až po její konec roku 1940, strana pokroková, zaměřená na drobnou buržoazii zejména z venkovských či slabě urbanizovaných okresů (živnostníky, řemeslníky, úředníčky, učitele, zaměstnance ve veřejných i soukromých službách), podporovaná všudypřítomným „spřáteleným tiskem“ (dobré čtyři stovky lokálních periodik včetně několika velkých deníků), opírající se hustou sítí zednářstvím prosycených výborů (antiklerikalismus a laicizace školství byly od počátku její programovou prioritou), je zároveň silně antikolektivistická, přičemž důraz na maloměšťácký individualismus ji sblížuje s pravicí. Odtud její pověstná „dvojitá tvář“, umožňující jí účast ve všech vládních koalicích (od „národního bloku“ přes „vládu středu“ po „levý blok“). [Drieu La Rochelle](#) sarkasticky vystihl její lidský typ u příležitosti cesty na stranický kongres: „Ve vlaku se mísily hvězdy s komparesem. Jedni i druhí využívali situace k tomu, aby se živě oddávali preventivní prostituci. Předsedové se mazlili s aktivisty a aktivisté se muchlovali s předsedy. Ruce se samy hledaly, tiskly, loučily a lascivně prahly po dalších rukou. Lidé se setkávali, gratulovali si, vtipkovali, podezřívávali se, odpouštěli si (...). Všichni byli stejní provinciální měšťáci, pupkatí i hubení (...) vyjevení z moci, ale pohánění potměšilou soutěživostí (...), když s poníženou skromností mámili z předsedů drobtý uznání a požitků.“ ([Gilles](#), „L'Apocalypse“, VII) Ano, právě takováto sorta lidí dělala kompars i Staviskému a jeho kumpánům... To je onen „svět pitomců, všiváků a surovců“ z Gobineauových *Plejád*, „lidského hmyzu z Jičínova [Kladiva](#). Levici dále tvořily odbory jako Všeobecná konfederace práce a komunizovanější Jednotná všeobecná konfederace práce; a konečně množství neparlamentních stran, strániček, skupin a frakcí všemožných trockistů, syndikalistů, anarchistů i surrealistů: levice má oproti pravici totiž mocný „kapitál“ umělecko-kulturní, neboť se k ní v nějaké podobě hlásí řada umělců, prezentujících se – či tiskem prezentovaných a oceňovaných – jako „předvoj“ (avantgarda). Na rozdíl od pravice, orientující se, přinejmenším rétoricky, na nacionální sílu (koloniální državy, neústupnost v mírových jednáních, Maginotova linie) je levice antikoloniální, antimilitaristická a internacionalistická.
7. **Pravice.** Řeč je o dvou velkých parlamentních stranách: Demokratické alianci ([Poincaré](#), [Tardieu](#)) a Republikánské federaci, konzervativnější a tedy i liberalističtější (ve smyslu *laissez-faire*), zastupujících především zájmy vyšší a vysoké buržoazie. Dále o její – řečeno dnešní terminologií – lobbistické skupiny: Unii hospodářských zájmů a Francouzskou obnovu, neboť tak jako ještě před Velkou válkou došlo k upevnění vlivových sítí mezi politikou a administrativou, v meziválečném období se tato politicko-správní síť pevně a definitivně dále proloupla s kapitálem. A konečně,

neparlamentní „ligy“, touto sítí podporované: Národní federace daňových poplatníků ([La Fédération des contribuables](#)), [Národní svaz bojovníků](#), [Ohnivý kříž](#) ([La Roque](#)) či [Vlastenecká mládež](#) ([Taittinger](#), [Vallat](#), [Henriot](#)). Pozice Dorgèsových venkovských „zelených košilí“ a Francouzské akce, coby ideové základny, jsou svébytnější. Vždyť druhá vychází z té nejpůvodnější pravé pravice „trůnu a oltáře“, monarchické, legitimistické, katolické, kontrarevoluční, zkrátka reakcionářské, v meziválečném politickém systému již zcela okrajové, zbraní jejího ideového arzenálu však využívají i zapřísáhlí republikáni, nynější demokratičtí nacionální-konzervativci, konstituční monarchisté (orleanisté), liberálové, ba antiklerikálové, neboť všechny tyto „pravičáky“ sjednocuje odpor k socialismu a komunismu, zejména odpor proti jakémukoli zvyšování veřejných výdajů a růstu daňového zatížení, jakož i strach, že by je komunistické dělnické masy vedené intelektuály opravdu mohly srazit tak, jak jejich předkové, republikánští, nacionální, demokratičtí a liberální revolucionáři, poučení osvícenskými encyklopedisty, srazili krále, šlechtu a duchovenstvo starého režimu.

8. **Francouzský fašismus.** Existují k němu dvě hlavní tvrzení: **A**), že politicky šlo v meziválečné Francii o jev zcela okrajový ([Valois](#) – [Le Faisceau](#), [Bucard](#) – [Parti franciste](#)), takže když 12. února 1934 vyhlásila levice generální stávkou proti „fašistickému nebezpečí“, bojovala s přízraky, tj. se stíny vrhanými ze zahraničí, a vlastními démonickými projekcemi (komunisté nazývali „sociálfašisty“ i své socialistické rivály); početní členové neparlamentních pravicových lig byli totiž nacionalisté, monarchičtí nebo republikánští, buď víc katolíci, nebo víc vlastenci, ale spojoval je naprostý antisocialismus (protiparlamentářství už ne: někteří byli zastánci sice autoritativní, ale stále zastupitelské demokracie); nebyli mezi nimi dělníci; z fašismu přejali některé vnější znaky; parlamentní pravice napojená na podnikatelské kruhy je podporovala jako nárazník a beranidlo proti levici; **B**), že Francie v některých svých postavách (Gobineau, Boulanger, Sorel, Vacher de Lapouge, Morès, Barrès, Valois) je vlastním duchovním zdrojem fašismu, resp. nacionálního socialismu, jakýmsi „prefašistickým podložím“. My k tomu ve smyslu článku jen dodáme, že „duch fašismu“ z 6. února se ztělesnil o dva roky později v Doriotově [PPF](#), která však sama přívlastek „fašistický“ zásadně nepoužívala; a pak také a především v životním stylu a rebelském postoji (nikoli v uniformách!) skupinek francouzské mládeže jak vůči „buržoustům“, tak „chátře“, jak to ve svých pamětech *Notre avant-guerre* (Naše předválečné období) vylíčil [Brasillach](#).
9. [Jacques Doriot](#) byl v roce 1934 komunistickým poslancem a starostou za dělnickou čtvrt' Saint Denis v Paříži. Po 6. únoru se jako jediný z politických předáků odvážil pokračovat v „přímé akci“: 9. února jeho houfy na cestě k centru zastavila palba u Východního nádraží (7 mrtvých). Protože neměl souhlas stranického vedení, resp. Kominterny, Žid [Eugen \(Evžen\) Fried](#) se následně postaral o jeho vyloučení ve prospěch mnohem „kujnějšího“ [Maurice Thoreze](#). Doriotovy charakteristiky od jeho protivníků kolísají mezi „malým francouzským fýrerem“ a „francouzským Titem“.
10. **„Solidarita extremistů“.** Pro základní informaci není již nutno hledat v knihách (do češtiny nepřeložených) francouzských literátů, kteří se prohlásili za fašisty ([Brasillach](#), [Drieu](#)), ani soudobých „specialistů“ ([Sternhell](#), [Soucy](#)), neboť se dostala i do: [M. Ferro](#),

[Dějiny Francie](#), Praha 2006, str. 276nn. Facit: systém drží rovnováha pravice a levice, ruší ji nutně každý směr třetí, nerespektující jím dané schéma.

11. **Výklady 6. února.** Levicová interpretace coby „nezdařeného pokusu o fašistický puč“ byla již nahrazena historicky objektivnějším „fašistickým pokušením“ parlamentní pravice, která svého cíle krátkodobě opravdu dosáhla: neboť vláda levicového kartelu padla (aby se o dva roky později vrátila v mnohem silnější podobě lidové fronty). Teze se opírá o fakt, že opozice v případě Staviského zjevně živila tisk druhem informací, které k němu v případech předchozích židovských šibrů a korupčníků (1928: burzovní kancelář [Hanauová](#); 1930 bankéř [Oustric](#) aj.) neprosákly; a oligarchie stojící za touto opozicí mohla v napjatém ovzduší uplatnit jí podporované ligy. Protiargument, že Staviského případ byl až příliš výjimečný, tezi nepodtrývá. V momentě, kdy padla i Daladierova vláda, ligy svůj úkol již splnily a byly staženy. Naopak ryze ideový pravicový výklad podává Andrzej Solak, „Zkouška krve“ v: *Národní myšlenka* č. 37/2007, tedy i se zkresleními, která z toho nutně vyplývají. Náš závěr souzní s výkladem E. Webera, že „fašisty nejsou ti, kdo se cítí ohroženi ve svém postavení a zájmech a proto chtějí pouze obnovit bezpečnost a upevnit stávající pořádek; skutečnými fašisty jsou ti, kdo chtějí stávající řád zničit a nastolit nový“ (*Varieties of Fascism: Doctrines of Revolution in Twentieth Century*).